אפילו כלנו חכמים כלנו נבונים

הגדה
של
פסח

קבוצת עינות. תש"ט

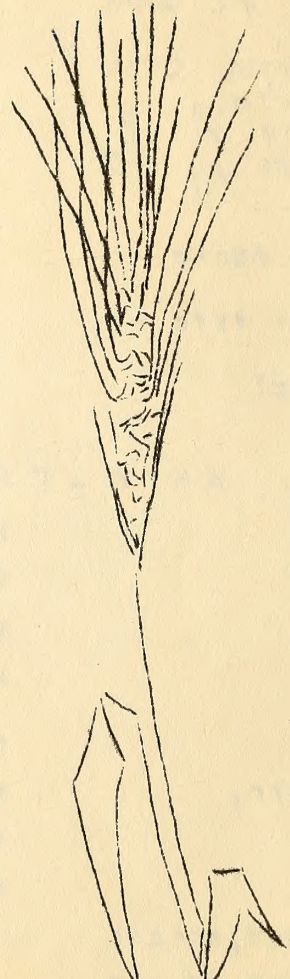
הִנֵּה הַסְּתָו עָבָר הַגֶּשֶׁם חָלַף-
הָלַךְ לוֹ הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ
עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר
נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ: הַתְּאֵנָה חָנְטָה
פַגֶּיהָ וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ:

אָבִיב

שִׁבֹּלֶת הַחִטָּה
אָבִיב.
כָּל יוֹם טוֹפֵחַ
הַגַּרְעִין.
בְּאוֹר זוֹרֵחַ
הַמַּלְעִין.
גִּבְעֹל צוֹמֵחַ
וּמַרְנִין.

הִיא חוֹשֶׁבֶת לָהּ בְּדִמִּי:
"הָעוֹלָם
כֻּלּוֹ שֶׁלִּי".
אֲדָמָה –
גַּרְעִין נוֹבֵט
אָהַב.
אוֹר, חַמָּה –
עָלֶה רוֹטֵט
שָׁאַף.

טַל, מָטָר –
קָנֶה רוֹעֵד
שָׁאַב.
הִיא חוֹשֶׁבֶת לָהּ בְּדִמִּי:
"הָעוֹלָם
כֻּלּוֹ שֶׁלִּי".
שִׁבֹּלֶת מְלֵאָה.
גִּיל לִי
גִּבְעֹל רָם.
נוֹשֵׁב הָרוּחַ –
יָבִיא לִי
סוֹד עוֹלָם.
בְּשִׁיר הַלֶּחֶם
יָגִיל בִּי
הָאָדָם.
הִיא חוֹשֶׁבֶת לָהּ בְּדִמִּי:
"הָעוֹלָם
כֻּלּוֹ שֶׁלִּי".

הידד! הגיעה עת אביב
גלגלו יחדו לשוח,
קרניה פה נושקות סביב
נושא לוטף הרוחות
ירק כל כוף, ירק כל עלה
נשמח כולנו עד אין קץ.

הידד! הגיעה עת אביב
הכל יהיה פורח,
הורדים וכרם מסביב
כמה יפים! רוח!
שרה צפור על ראש כל עץ
נשמח כולנו עד אין קץ.

היתה רוח אחרת. גבהו שמי השמים
ויגלו מרחקים בהירים, רחבי ידים -
על ההר עומדות רגלי האביב!

על המגרש עם שמש אדים חמים משתטחים
מן העצים הרטבים פטורי ציצים מתפתחים -
היתה רוח אחרת מסביב.

אל הפרחים

האמנם זה אתם, חביבי?
אין אחד מכם שלא שב?
ואנכי אמרתי: אבדתם
בזרם, בסופה, בסתו.

אמרתי, חביבי, לעולמים
לא אשוב לראותכם, חבל!
והנה אך טהרו השמים,
אך הקיץ בנהר הגל -

ראיתי - הארץ אבלה;
שמים - לא זיו ולא אור,
וזבובי הקיץ היפים
שנועו בכל סדק וחור.

פקחתם עיניכם האורות
של לבן, של זהב, של כחול,
ועלים ירקים יפרחו
במקום היתה בצה רק תמול.

וזרזים אתמה, חביבי!
עליתם כל גבע, כל גיא,

ויער ושדה מלאתם -
הוי, פרחי שלי, כה לחי!

בזכותו של מי?

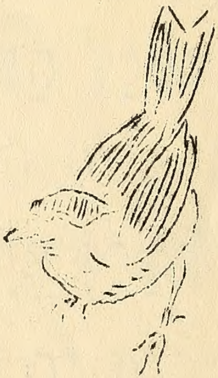
"העולם
בזכותו של מי קים?"
– בזכותם של נצנים
בשדות ובגנים,
ביערות ועל שפת אגם, –
בזכותם קים!

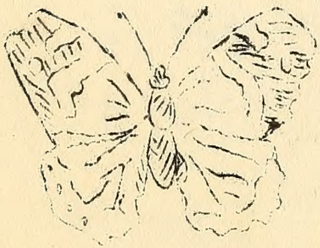
"העולם
בזכותו של מי קים?"
– בזכותם של פרפרים
בשדות ובכרים
באביב ובקיץ חם, –
בזכותם קים!

"העולם
בזכותו של מי קים?"
– בזכותם של אפרוחים
בקנים בין החוחים,
בגנות ועל כל עץ רם, –
בזכותם קים!

"העולם
בזכותו של מי קים?"
– בזכותם של תינוקות
בבתים ובסכות,
בכל מקום אשר הם שם, –
בזכותם קים!

הַיּוֹם אַתֶּם יֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב׃
וְהָיָה כִי־יְבִיאֲךָ יְהוָה אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי
וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לָתֶת לָךְ אֶרֶץ
זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ וְעָבַדְתָּ אֶת הָעֲבֹדָה הַזֹּאת בַּחֹדֶשׁ
הַזֶּה׃ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצֹּת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי חַג
לַיהוָה׃ וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְיָ
בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם׃ וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ
מִיָּמִים יָמִימָה׃

נשירה ונהללה
לכבוד היום הזה,
ושיר החצר התחולל
עוד חי לעד עם ישראל!

בנה יבנה ויבנה
תאיר לו שמש גאלה,
נשירה ונהללה
לכבוד היום הזה,

לחמא עניא די אכלו
אבהתנא בארעא
דמצרים. כל דכפין
ייתי ויכול. כל דצריך
ייתי ויפסח. השתא
עבדי. לשנה הבאה בני חורין

מה נשתנה

הלילה הזה מכל הלילות. שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה, הלילה הזה כלו מצה: שבכל הלילות אנו אוכלים שאר ירקות. הלילה הזה מרור: שבכל הלילות אין אנו מטבילים אפילו פעם אחת. הלילה הזה שתי פעמים: שבכל הלילות אנו אוכלים בין יושבים ובין מסבים. הלילה הזה כלנו מסבים:

עבדים היינו

לפרעה במצרים ויוציאנו יהוה
אלהינו משם ביד חזקה ובזרוע
נטויה. ואלו לא הוציא הקדוש
ברוך הוא את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו
משעבדים היינו לפרעה במצרים. ואפילו כלנו חכמים,כלנו

נבונים,כלנו זקנים,כלנו יודעים את התורה,מצוה עלינו

לספר ביציאת מצרים. וכל המרבה לספר ביציאת מצרים

הרי זה משבח:

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אוֹתָם:
וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרָיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף: וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ הִנֵּה עַם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ: הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרֶאנָה
מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שׂוֹנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ: וַיָּשִׂימוּ עָלָיו
שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנּוֹתוֹ בְּסִבְלוֹתָם וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה אֶת פִּתוֹם וְאֶת
רַעַמְסֵס: וְכַאֲשֶׁר יְעַנּוּ אוֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרוֹץ וַיָּקוּצוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וַיַּעֲבִידוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ:

ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו כהן מדין וינהג את הצאן
אחר המדבר ויבוא אל הר אלהים חורבה: וירא מלאך אליהים
אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בוער באש והסנה
איננו אוכל: ויאמר משה אסורה נא ואראה את המראה הגדול
הזה מדוע לא יבער הסנה: וירא יהוה כי סר לראות ויקרא
אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני: ויאמר
אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד
עליו אדמת קדש הוא: ויאמר אנוכי אלהי אביך אלהי אברהם
אלהי יצחק ואלהי יעקב ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל
האלהים:

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

רוא מצרימה ובאת אל הנענים ואל האמללים, אל כל הנאנחים והנדכאים, ואמרת
אליהם כי עבדים הם – והם לא יבינו; ואמרת אליהם כי אמללים הם – והם לא ידעו;
כי גדול ענים וגדולים מכאוביהם ונורא לחצם – והם לא יאמינו; ופקחת את עיניהם
...ק יד על כל לחצם ועל כל ענים – וגאלת אותם.

רב ימשך אחריך מקרב אחיך, אשר לא ידעת ואשר לא ידעוך עוד, ומקרב כל העם
...ב אשר רע ומר להם, והיית לאב המון אדם ולראש שבטיו, ועשית מן התולעים –
...ם, ומן האדם – עם, ומעפרות חול – ארץ.

...ורעמסס תחלופנה והפירמידים יפלו והאובליסקים יתמוטטו והספינקסים לא
יהיו עוד – והעם הזה יעמד, כי לא יתם עם האמללים מעל פני האדמה ככל ימי השמים
על פני האדמה.

אודך כי עניתני ותהי לי לישועה זה היום עשה אדני נגילה ונשמחה בו

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם	בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֹעֵז
הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ	יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו:
הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס	הַיַּרְדֵּן יִסֹּב לְאָחוֹר
הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים	גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן:
מַה לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס	הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר
הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְאֵילִים	גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן:
מִלִּפְנֵי אָדוֹן חוּלִי אָרֶץ	מִלִּפְנֵי אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב
הַהֹפְכִי הַצּוּר אֲגַם מָיִם	חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ מָיִם:

[illegible]

אשירה לאדני כי גאה גאה   סוס ורוכבו רמה בים:

עזי וזמרת יה   ויהי לי לישועה

זה אלי ואנוהו   אלהי אבי וארוממנהו:

ימינך אדני נאדרי בכח   ימינך אדני תרעץ אויב:

וברב גאונך תהרס קמיך   תשלח חרונך יאכלמו כקש:

וברוח אפיך נערמו מים   נצבו כמו נד נוזלים

קפאו תהומות בלב ים:

אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל

תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי:

נשפת ברוחך כסמו ים   צללו כעופרת במים אדירים:

מי כמוך באלים אדני   מי כמוך נאדר בקדש

נורא תהלות עושה פלא:

בכל דור ודור חייב אדם
לראות את עצמו כאלו
הוא יצא ממצרים.

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

בשעה שבקש הקדוש ברוך הוא להטביע את מצרים בים עמד עוזא שר של מצרים ונשתטח לפני הקדוש ברוך הוא ואמר לפניו: "רבונו של עולם, במדת הרחמים בנית את עולמך, למה אתה רוצה להטביע את בני?" מיד כנס הקדוש ברוך הוא כל פמליא של מעלה ואמר להם: "הוו דנים ביני ובין עוזא שר של מצרים". התחילו שרי האומות מלמדים סנגוריה על מצרים. כיון שראה מיכאל כך, רמז לגבריאל וטס למצרים טיטה אחת ושמט לבנה עם טיטה ותינוק אחד עמה ששקעוהו בבנין, ובא ועמד לפני הקדוש ברוך הוא ואמר: "רבונו של עולם, כך שעבדו את בניך!" מיד ישב עליהם הקדוש ברוך הוא במדת הדין וטבעם בים.

באותה שעה בקשו מלאכי השרת לאמר שירה לפני הקדוש ברוך הוא. אמר להם הקדוש ברוך הוא: "מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה לפני?"

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

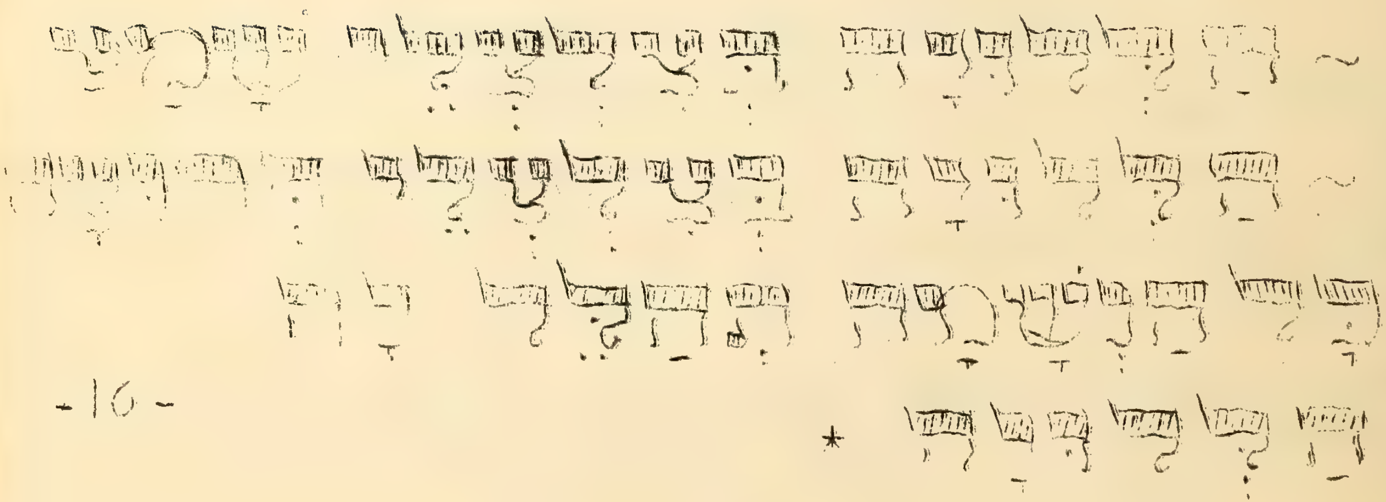
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ל פ י כ ך אנחנו חייבים להודות להלל לשבח לפאר לרומם
להדר לנצח לברך לעלה ולקלס. למי שעשה לאבותינו ולנו
את כל הנסים האלו. הוציאנו מעבדות לחרות. מיגון לשמחה.
ומאבל ליום טוב. ומאפלה לאור גדול. ומשעבוד לגאולה.
ונאמר לפניו שירה חדשה ה ל ל ו י ה.

סבוני עינים, החרוני עינים.
רחף עינים בהולות ופחודות.
גלית של עינים. עינים בלי ראש.
עינים קפואות ועינים שלהבת.
עינים תחנה ויללה וטרוף.
עיני דם, עיני שכול, עיני תהום –
עיני יהודים זועקות מתפתו קל עולם.

בתוגת ליל הר ציון פתאם פקחתי את עיני: צעד תחו, צעד ילד, ילדים רצים בדמי
אללי על פי תהום אזני שומעת, ילדים עמם
בפולין עתה למות מגירים שארית אחי. איך אושיט ידי לעזר? אנה אתחנן ולמי?
נפרצות דלתי צנעה במזוי רובים וידי גוללות מה אזעק ואשוע – וכל לב אטום, ערל.
בין האב לבן תפרדנה, אם ובת וטף לחוד. האויב על יד כל שער, ואוהב דברו יהל.
מי לירי ולאבדן ולעצוי ומי לזגות. עת ועם רק לנפשו חי – ולמץ נתנה תבל.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

הריסות סביב ותהו, כמה כבר נפלו חלל?
גטו ורשה, חבר עני, עצמתם מבור וגלו!
כגלעד עולם במים מרדכי שואג אל על.

רמו; רמו! אל תחתו! לא אתם נופלים פה, לא!
לא לבוב פה ולא ורשה-זה הוא העולם כלו!
רק בכח נפשו חיה עוד, רק בכח פועל לבו!

ה ג י ד ו בגת, צעקו בחוצות אשקלון,
אולי יתפלצו הפלשתים, ירעדו לבבות ערלים.
אם רק לנו הכאב - הן להם, רק להם הקלון,
כי מנגד עמדו עת דמנו זרם כנחלים.

כי ביום אבדני התעלמת מני, פלשת כלך,
כי לא קמת, לא השמעת קולך -
מה תגידי בבוא (הוא יבוא!) יום נקם ושלם,
בו יצעק, בו ישאג זה דמי הקדוש, האלם?...

מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה
ואבכה יומם וליל חללי בת עמי
על ההרים אשא נהי על נאות מדבר קינה
והפכתי אבלם לששון ושמחתים מיגונם.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

הדורות הבאים ישכחו, יסלחו,
הבנים לי ילעיגו קולם.
אנכי לא אשכח, אנכי לא אסלח,
אנכי לא אסלח לעולם.

בכסותי עוד ספוג כל הדם השפוך,
אנחות באזני נשמעות,
איך יערב לי ייני, – ומחול הוא אתי,
ופתי נלושה בדמעות!

אנכי עוד אראה – ורואה עד עולם
נהרי-נחלי הזועה, –
ואשרי המחכה לנקמת הנקמות,
ואשרי המחכה לשעה!

ישטרו פלגי הדמעות כלם יקוו לעת קץ ודור חדש יקום שמה
בעיני כל בני העם ועלו לארץ יהודה דור כבירי חיים ואיל
ינהרו פלגי הדם והשקו אדמתה השדודה רענן כעץ בלא טל
מלבותיהם נדכאות והפרו כל תלם של עץ חפשי כנשר ברמה
וחיה בציון עמהו ועבר אז חילה ונשא
יעבד ויזרע אדמתה תבואות ופרי עד בלי די

שומה עלינו עוד לחיות
ולאדיר גזענו בארץ הזאת.
לצמיח ישע מאיד ומדות ממכאוב,
את מתינו לקבר ופזורינו לאסף.
ותהי שומה עלינו לשכח הכל
כחלום בלהות, המות עם השכול,
ובתהלוכת הנצחון לפידנו לבעיר,
ותת קולנו החנוק מבכי בשיר.
ושומה עלינו עוד עלבון שאת
ולחרק שן עד בוא עת,
עד שרשנו, היה כמק,
ישוב יפרה פה ויחזק.
ועת רוח משחית תבל יסער,
את בטישותינו לא ירעץ מהר.
כי שומה עלינו עוד לחיות
ולאדיר גזענו בארץ הזאת!

איתן נעמד במקומנו
כל רוח רעה לא תזיזנו
אל מורך אל עצבת
בל תכבה האש הבוערת

חסל סדור פסח כהלכתו. ככל משפטו וחקתו: כאשר
זכינו לסדר אותו. כן נזכה לעשותו: זך שוכן מעונה
קומם קהל מי מנה: קרב נהל נטעי
כנה: פדוים לציון ברנה:

והיה ביום ההוא / יתקע בשופר גדול / ובאו האובדים בארץ אשור / והנדחים בארץ
מצרים / והשתחוו לה' בהר הקדש / בירושלים .

